

УДК 636.594.08+636.597.08 (477.54)

**ОСОБЛИВОСТІ ШТУЧНОГО ВИРОЩУВАННЯ ФАЗАНА (*PHASIANUS COLCHICUS* L.) ТА КРИЖНЯ (*ANAS PLATYRHYNCHUS* L.)
В МИСЛИВСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ
«РОКИТНЕ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Євтушевський М.Н., к. б. н.

Харківська державна зооветеринарна академія, м. Харків

Анотація. Питання штучного розведення мисливцями дичини набуває все більшої актуальності. Розглянуто технологічний процес вирощення в напіввільних умовах і в неволі фазана та крижня. Підкреслюється важливість таких робіт для відтворення мисливських ресурсів.

Ключові слова: фазан, крижень, дичеферма, розведення, мисливські угіддя.

Актуальність питання. Чисельність польової та водно-болотної дичини в мисливських угіддях України з кожним роком знижується. Серед факторів негативного впливу на дичину домінує антропогенний. Для задоволення мисливських потреб та відтворення дичересурсів в окремих господарствах налагоджується розведення дичини вольєрним способом.

Матеріал, методи і результати досліджень. Матеріал зібраний нами в 2010-2012 рр. Використані власні спостереження, напрацювання мисливського господарства «Рокитне» та літературні джерела.

Мисливське господарство «Рокитне» ТОВ «Європейський фонд розвитку» розташоване в східній частині Валківського та західній частині Нововодолазького районів Харківської області. Мисливські угіддя представлені лісовими масивами Жовтневого держлісгоспу ДЛГО «Харківліс» та польовими угіддями прилягаючих сільськогосподарських підприємств. Загальна площа МГ «Рокитне» складає 11423 га, із якої лісові угіддя становлять 5761 га, польові – 5450 га, водноболотні – 193 га, інші – 19 га. Територія мисливського господарства являє собою слабо хвилясту рівнину, розсічену долинами річок та балок.

У мисливських угіддях господарство ведеться переважно на кабана, плямистого оленя, козулю, зайця та лисицю. В ставках успішно розводять рибу, в тім числі білого амура. Поряд з цим, у господарстві освоїли розведення фазана та крижня в напіввільних умовах та в неволі з використанням новітніх технологій.

Фазан звичайний (*Phasianus colchicus* L.) поширений від дельти Волги до Далекого Сходу. Акліматизований в Європі, Північній Америці,

Австралії, Новій Зеландії. В далекому минулому населяв південні райони України [2, 3].

Розводять як об'єкт для полювання. Віддає перевагу колючим кушам вздовж берегів рік та очеретяним масивам, уникає суцільних лісів. Більшу частину життя проводить на землі. При небезпеці тікає під захистом заростів. Підіймається на крило неохоче. Полігам. Статевої зрілості досягає на кінець першого року життя. Токування починається в кінці березня і триває впродовж 2,5 – 3 місяців. Біля самців перебуває 1-4 самки. Гніздо влаштовує на землі серед кущів та бур'янів на добре освітленому місці. Фазанята досягають розмірів дорослого птаха в жовтні - листопаді.

Взимку фазан виживає завдяки бур'янам та зерновідходам, що їх викладають мисливці. З приходом весни в раціоні фазана з'являється велика кількість різноманітних комах, жуків, павуків, гусениць, зелених рослин тощо.

Фазана давно розводять на дичефермах у господарствах Європи, Америки та інших континентів і випускають у вільні угіддя для поповнення мисливської фауни. В ряді країн фазановодство стало галуззю птахівництва. М'ясо фазана високо оцінюють на міжнародному ринку.

Суть вольєрного розведення фазана полягає в тому, що в вольєрах утримується певна кількість птахів, від яких одержують і інкубують яйця та вирощують фазанят. Фазан добре розмножується в неволі. При правильній годівлі самка може нести 30 – 40 і більше яєць, в той час як у природних умовах – 16-18 шт. Важливе значення в фазановодстві приділяється підбору сімейних пар з потрібними ознаками [1].

В Україні розводять фазана мисливської форми. В зв'язку з скороченням чисельності популяцій польової, лісової та лугової дичини, вольєрне фазановодство набуває все більшої популярності. В другій половині минулого століття побудовані крупні дичеферми в Криму («Холодна Гора»), Київській («Фазан») та деяких інших областях. Напрацьований українськими підприємствами досвід з вирощення, перевозки і випуску птахів в угіддя дозволяє будь-якому підприємству отримати високі результати

У МГ «Рокитне» пташенят виводять за допомогою потужних інкубаторів. В наступні 60 днів молодняк утримують у брудергаузах, розрахованих на 10-12 тисяч голів. До брудерних приміщень примикають вигульні дворики.

Фазанят годують різноманітним високоякісним кормом: сухе молоко, варені яйця, макуха із сої та соняшника, кукурудза, кісткове та трав'яне борошно, риб'ячий жир, дріжджі, вітамінні добавки та інше. У віці 2 місяців молодняк переводять у «зимові сади», площа яких займає до 1 га.

Маточне поголів'я утримують у «садах» при щільності населення не більше 0,3 голови на 1м². При більшій щільності яйценесучість птахів

зменшується та виникає загроза появи небезпечних хвороб і канібалізму.

У непродуктивний період батьківське поголів'я утримується також у «зимових садах» із розміром воль'єр 100 х 30 м. Стінки воль'єри виготовляються із металевої сітки з вічком 30 х 30 мм та висотою 2 м.. Зверху воль'єра також накрита металевою сіткою. У «зимових садах» самців і самок тримають окремо з серпня до початку березня. Тут же влаштовані гондівнички та поїлки. Коли птахів переселяють весною в спеціальні дворики для розмноження, у воль'єрі переорюють землю та висівають жито, конюшину та інші культури.

Гареми в розпліднику формують із 1 самця та 6 - 8 самок. Кожну сім'ю поміщають в окремий дворик розміром 6 х 3 м. Яйця із розплідника зберігають у спеціально облаштованому приміщенні. Перед закладкою яєць в інкубатор їх продивляються на придатність через овоскоп.

Загальний вихід курчат складає 70 - 80%. Після висихання в спеціальній кімнаті курчат переносять в брудергауз, де утримують в окремих відгороджених секціях розміром 3 х 4 м. В кожній такій секції вміщується до 500 голів молодняка, підтримується температура в 28-35⁰ С.

У місячному віці фазанят переводять в інші секції, а в сонячну погоду випускають у вигульні дворики. Велике значення для фазанят має свіжа зелень, капуста, конюшина, овес тощо. При цьому дорослі птахи підвищують яйценосність. Але згодовування цибулі веде до розвитку канібалізму.

У вольєрах іноді виникає розкльовування птахів, чого не буває в природних умовах. В умовах інтенсивного вирощування іноді застосовують вакцинацію від туберкульозу [4]. Через рік після використання в якості маточного поголів'я птахів випускають у природу.

Випускають фазанів у мисливські угіддя за 1,5 – 2 місяці до початку полювання. Молодняк перевозять в спеціально облаштованій ярусами будці. В кожному ярусі потолок підбивають паралоном, щоб птахи не травмувалися при вертикальних злетах.

Місця випуску фазанів у природні умови намагалися очистити від лисиць, ворон та інших хижаків, щоб вони не поїдали новоселів.

Роботи з випуску фазанів у мисливські угіддя не завжди мали позитивні результати: чисельність фазанів в угіддях наростала повільно, або вони й зовсім скоро зникали. Невдачі були пов'язані із наявністю хижаків в угіддях, застосуванням пестицидів на полях та нехваткою кормів взимку. В тих господарствах, де були завчасно створені необхідні умови, фазани міцно увійшли в склад місцевої орнітофауни. Вони поселились в заростях очерету та лоз, в полезахисних смугах і густих насадженнях вздовж доріг; серед молоді порослі на вирубках, серед лісових молодняків та кущів поблизу боліт, полів і городів. З випадінням першого снігу фазани ховаються в густих насадженнях, ночують здебільшого на деревах та кущах.

Найбільше впливають на скорочення чисельності фазанів глибокий сніговий покрив та хижаки. З випадінням снігу природний корм стає майже недоступним для фазана. Навіть при добрій підгодівлі чисельність птахів за період зими помітно скорочується.

Велике значення для захисту тварин від непогоди і ворогів мають ремізи, де використовуються кущові рослини, кукурудза, соняшник, овес, гречка, просо та інші сільськогосподарські культури.

Зерновідходи, гальку, сухий пісок, крейду, ракушняк, мінеральну підкормки та інше викладають у навісні годівнички довжиною – 2,5 м, шириною – 1,5 м, висотою передньої стінки – 1 м, висотою задньої стінки – 0,8 м. Годівничка виставляється так, щоб до неї з усіх сторін вели стежки. Тут же насипають гальку, ракушняк, пісок.

Крижень звичайний (Anas platyrhynchos L) поширений в Європі, північних районах Азії, в Північній Америці, на островах Тихого й Атлантичного океанів. За гніздовими та трофічними критеріями він добре адаптований до використання різних біотопів.

В Україні гніздиться в заростях на берегах водоймищ. Іноді селиться в штучних гніздах. Прилітає рано, і вже в перших числах квітня зустрічаються кладки із 6-14 яєць, які насиджує самка 26 - 28 днів. Молодняк починає літати у віці 2 місяці. На початку серпня починається переліт. Частина птахів залишається зимувати на території України біля гідроелектростанцій та у деяких водоймах, розташованих у містах.

Крижень досі залишається в Україні серед основних об'єктів полювання на пернатих, проте за останні десятиріччя його чисельність дуже знизилась. В умовах функціонування півмільйонної чисельності мисливців і різкого підриву запасів болотно - лугових та степових птахів переважаюча доля мисливського пресу лягає на водоплавних, найвразливішим серед яких виявився крижень.

Використання штучних гнізд для приваблення диких качок має багатовікову історію: в заселених гніздах раніше збирали яйця [6]. Але згодом через великі зміни природних умов у місцях гніздування та зменшення чисельності цих цінних птахів назріла необхідність у пошуках методів відновлення ресурсів виду [5,7].

З цією метою в 60 - 80 роках минулого століття в ряді мисливських господарств України почали проводити вольєрне розведення крижня з наступним випуском його в природні угіддя. Сіткою огорожували близько 1 га території - суші та водоймища, робили сараї для зимування качок, ставили в них штучні гнізда. Маточне поголів'я з підрізнаними крилами покривалося переважно дикими селезнями. Качка насиджувала як знесені нею яйця, так і ті, що збирали на затоплених водою гніздах у мисливських господарствах. Крижень добре розмножувався в неволі: вихід пташенят

складав 90%. Іноді для насиджування качиних яєць використовували курей та індичок.

У МГ «Ракитне» каченят, як і фазанят, виводять в інкубаторах. Перші дні життя їх годують мішанкою із борошняних продуктів, подрібнених варених яєць, свіжого сиру, вареної каші, сухарів. Через 3 – 4 дні в мішанку добавляють подрібнену моркву, люцерну, кропиву, а в 2-тижневому віці каченят дають пшеничну січку, макуху, висівки тощо.

МГ «Рокитне» щорічно випускає в природні угіддя та реалізовує іншими способами близько 10 тис. фазанів та 30 тисяч крижнів. Що ж до чисельності останнього виду, то це більше, ніж виводиться в усіх вільних мисливських угіддях області за сезон.

Висновки

1. Впровадження сучасних технологій з питань штучного розведення диких тварин дало можливість організувати дичеферму з великим виходом пташиного поголів'я; Мисливське господарство «Рокитне» добре освоїло особливості штучного розведення фазана та крижня;

2. Створення дичеферм такого типу є важливим заходом, спрямованим на відродження мисливських ресурсів України

Література

1. Габузов О.С. Основы племенной работы в фазаньем питомнике / О.С. Габузов // Развитие охотничьего хозяйства Украинской ССР. – К., 1973. – С. 277–278.

2. Литус И.Е. Акклиматизация фазанов на Украине / Литус И.Е. // Развитие охотничьего хозяйства Украинской ССР. – К., 1973. – С. 290–292.

3. Литус И.Е. Разведение фазанов / И.Е. Литус // Охота. – К.: «Урожай», 1976. – С., 26–129.

4. Литус И.Е. Ветеринарно-санитарные мероприятия на фазаннике / И.Е. Литус, Б.А. Галака // Первая научная конференция по развитию охотничьего хозяйства Украинской ССР : тезисы докл., 10-12 июня 1968 г. – К., 1968. – С. 138–139.

5. Лысенко В.И. Перспективы дичеразведения утиных на Юго-Востоке Украины / В.И. Лысенко // Развитие охотничьего хозяйства Украинской ССР. – К., 1973. – С. 297–298.

6. Олейников Н.С. Искусственные гнездовья для диких уток (Из опыта Сладко-Лиманского охотхозяйства) / Н.С. Олейников. – М.: «Лесная промышленность», 1966. – 111 с.

7. Хлынин Н.А. Опыт вольерного разведения диких уток Запорожским обласным советом УТМР / Н.А. Хлынин // Развитие охотничьего хозяйства Украинской ССР. – К., 1973. – С. 330–331.

ОСОБЕННОСТИ ИСКУССТВЕННОГО ВЫРАЩИВАНИЯ ФАЗАНА (PHASIANUS COLCHICUS L.) И КРЯКВЫ (ANAS PLATYRHYNCHA L.) В
ОХОТНИЧЬЕМ ХОЗЯЙСТВЕ
«РОКИТНЕ» ХАРЬКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Евтушевский Н.Н., к. б. н.

Харьковская государственная зооветеринарная академия, г. Харьков

Аннотация. Вопрос искусственного разведения охотниками дичи становится все более актуальным. Рассмотрен технологический процесс выращивания в полувольных условиях и в неволе фазана и кряквы. Подчеркивается важность таких работ для восстановления охотничьих ресурсов.

Ключевые слова: фазан, кряква, дичеферма, разведение, охотничьи угодья.

PECULIARITIES OF ARTIFICIAL REARING OF PHEASANT (PHASIANUS COLCHICUS L.) AND DUCK (ANAS PLATYRHYNCHA L.) ON
HUNTING FARM "ROKITNE" OF KHARKIV REGION

Yevtushevskyy N.N., cand.b.sci.

Kharkiv State Zooveterinary Academy, Kharkiv

Summary. The problems of artificial breeding of farmed game by hunters is of great actuality nowadays. The technological process of pheasant and ducks rearing in the half - feral conditions and in the cage has been considered. The importance of such work for the renewal of hunting resources has been pointed out.

Key words: pheasant, duck, wild life farm, breeding, area of hunting.
